

Společné memorandum

účastníků symposia Reflexe klimatické změny v českých společenských vědách

Dne 14. října 2022 se v Praze z iniciativy Centra pro klimatické právo a udržitelnost Ústavu státu a práva AV ČR uskutečnilo setkání odborníků a odbornic v oblasti společenských věd, kteří se ve své práci věnují klimatické změně. Šlo o zástupce oborů sociologie, antropologie, etiky, pedagogiky, ekologie, environmentálních studií, environmentální historie, environmentální psychologie, mezinárodních vztahů, ekonomie, práva a dalších vědních disciplín. Symposium bylo zaštitěno ústřední otázkou „Jakou roli hrají české společenské vědy při zkoumání příčin a hledání řešení problémů klimatické změny?“

Vzhledem k tomu, že reakci společnosti na změnu klimatu považujeme pro budoucí vývoj za klíčovou, shrnujeme v tomto memorandu společné stanovisko účastníků symposia. Memorandum navazuje na vzájemné seznámení se s pohledy různých společenskovědních oborů na téma změny klimatu a vyjadřuje shodu na důležitosti jejího řešení v mezioborové perspektivě.

Globální oteplování a související klimatické jevy ovlivňují stále výrazněji podobu a fungování planetárních ekosystémů, což má také zásadní dopady na každodenní životy lidí. Řešení klimatické krize vyžaduje zásadní změny v nastavení systému společenské správy a vládnutí, které je úzce propojeno se změnami v chování jednotlivců a společenských skupin. Bez podpory a spolupráce široké škály aktérů veřejného, soukromého i neziskového sektoru jsou však tyto změny pouze těžko představitelné a prosaditelné. V tomto směru hrají společenské vědy významnou roli. Umožňují porozumět fungování společnosti a chování jednotlivců, dávají důležité odpovědi ohledně antropogenních příčin a souvislostí klimatické krize i pro tvorbu účinných řešení. Tyto obory mají potenciál utvářet společenský vývoj i prostřednictvím veřejného působení, které aktivně zapojuje občany a různorodé dotčené sociální skupiny (formou veřejných slyšení a dalších participativních formátů), což přispívá ke zvýšení celospolečenské odolnosti a formulaci nejen vědecky podložených, ale také politicky legitimních opatření.

Společenskovědní výzkum poskytuje cenné poznatky o souvislostech mezi ekonomickým růstem a emisemi skleníkových plynů, dopadech urbanizace, vlivech spotřebních vzorců (u výrobků i služeb), vlivech motivace individuálního a skupinového chování, dopadech demografických změn či důsledcích nerovností uvnitř jednotlivých států a regionů i nerovností globálních. Společenskovědní výzkum také studuje, jakými způsoby (např. změnami vzorců chování, výroby, spotřeby atd.) lze snižovat emise skleníkových plynů či jak účinně posilovat adaptaci a jak k těmto postupům motivovat. Zabývá se rovněž tím, jak budou navrhovaná opatření dopadat na různé společenské skupiny a jak na ně budou lidé reagovat, což může podpořit zavádění vhodných nástrojů. Všechny uvedené poznatky slouží jako odborný podklad k optimálnímu nastavení politik, institucí, systémů regulace i motivačních nástrojů, jejichž cílem je dekarbonizace ekonomik a celospolečensky spravedlivá a udržitelná ekologická transformace.

Proto:

- **vyzýváme odborníky a odbornice v oblasti českých společenských věd, kteří se zabývají společenskými souvislostmi klimatické změny, aby byli otevření vzájemné spolupráci a propojování poznatků jednotlivých oborů pro hledání odpovědí na složité problémy s ní spojené, jakož i spolupráci s tvůrci politik a veřejnému angažmá a komunikaci;**
- **vyzýváme odborníky a odbornice v oblasti přírodních věd, aby se společenskými vědami spolupracovali a jejich koncepty, metodologie a poznatky integrovali do vlastního výzkumu;**
- **vyzýváme tvůrce politik, zákonodárce a další aktéry, aby při vytváření a implementaci klimatických politik a opatření zapojovali experty z oblasti společenských věd, například do pracovních skupin, aby doceňovali význam poznatků a metod společenských věd a v maximální možné míře je využívali;**
- **vyzýváme novináře a média, aby v rámci informování o příčinách a možnostech řešení klimatické krize komunikovali poznatky nejen přírodních věd, ale také společenských věd, a to s jejich kritickým přístupem a různorodými perspektivami, a zprostředkovali tak veřejnosti nejnovější společenskovední poznatky.**

V Praze dne 14. 10. 2022

Mgr. Alexander Ač, Ph.D., Ústav výzkumu globální změny AV ČR

JUDr. Eva Balounová, Ph.D., LL.M., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

Mgr. Braun Kohlová Markéta Ph.D., Centrum pro otázky životního prostředí UK

Mgr. Anna Bromová, Oddělení společenského rozměru globální změny, Ústav výzkumu globální změny AV ČR

PhDr. David Černý, Ph.D., Ústav státu a práva AV ČR, Ústav informatiky AV ČR

RNDr. Jana Dlouhá, Ph.D., Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, Regionální centrum expertizy Česko, ČK UNESCO

JUDr. Monika Feigerlová, Ph.D., LL.M., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

Mgr. Eva Fraňková, PhD, Katedra environmentálních studií, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Mgr. Jiří Janáč, Ph.D., Ústav světových dějin, Filozofická fakulta UK

Mgr. Tomáš Jungwirth Březovský, M.A., Asociace pro mezinárodní otázky

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D., Katedra environmentálních studií, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

JUDr. et Mgr. Máca Vojtěch Ph.D., Centrum pro otázky životního prostředí UK

Ing. Kateřina Mácová, Ph.D., Centrum pro otázky životního prostředí UK

Ing. Jan Macháč, Ph.D., Fakulta sociálně ekonomická Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

JUDr. Hana Müllerová, Ph.D., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

Mgr. Adam Novák, Ph.D., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

Dr. Rita Simon, LL.M., B.A., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

JUDr. Tereza Snopková, Ph.D., Centrum pro klimatické právo a udržitelnost, Ústav státu a práva AV ČR

doc. Mgr. Tereza Stöckelová, Ph.D, Sociologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Mgr. Lenka Suchá, Ph.D., Oddělení společenského rozměru globální změny, Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Mgr. Lucie Tungul, Ph.D., M.A., Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Mgr. Jan Urban, Ph.D., Oddělení společenského rozměru globální změny, Ústav výzkumu globální změny AV ČR a Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy

Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D., Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy